Rapporten All-Archeo bv 2092

Programma van maatregelen

Rumbeke (Roeselare) – Armoedestraat 38

Natasja Reyns

Bornem
2024

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2024F193) uit te voeren. De initiatiefnemer wenst eerst meer zekerheid te hebben omtrent het verkrijgen van een vergunning voor bijkomende kosten ten aanzien van verder archeologisch vooronderzoek te maken. Het bureauonderzoek laat echter nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein en de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Op basis van beide houden we rekening met het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwste tijd. Vooral sporensites kunnen aanwezig zijn. De kans dat nog goed bewaarde steentijd artefactensites aanwezig zijn, lijkt klein op basis van de gegevens uit het DTM en gegevens van eerder onderzoek in de buurt.

Historische kaarten en luchtfoto's tonen ons dat het terrein lange tijd in gebruik geweest is als akkerland of als grasland. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is een constructie te zien op het terrein. In de 21ste eeuw wordt verharding aangelegd binnen het onderzoeksgebied. Wat dit betekend heeft voor de bewaringstoestand van het onderliggende bodemarchief, is momenteel onduidelijk. Wel is duidelijk dat de geplande werken een bijkomende bedreiging voor het aanwezige bodemarchief vormen. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Sporadisch zijn in de buurt bomkraters gevonden. Ze zijn vaak te relateren aan het bevrijdingsoffensief in het najaar van 1918, maar heel intensief blijkt er nooit gevochten in de omgeving van het onderzoeksgebied. Uitgewerkte linies zijn er ook niet. Daarom wordt een risico-inschatting van CTE niet nodig geacht voor het onderzoeksgebied.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie West-Vlaanderen, Roeselare, Rumbeke, Armoedestraat, de armoede

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 65905.7, 180079.18
- 66012.1, 180257.23

Kadastrale percelen: Roeselare, Afdeling 7, sectie A, nummers 598C

Kadastraal plan:

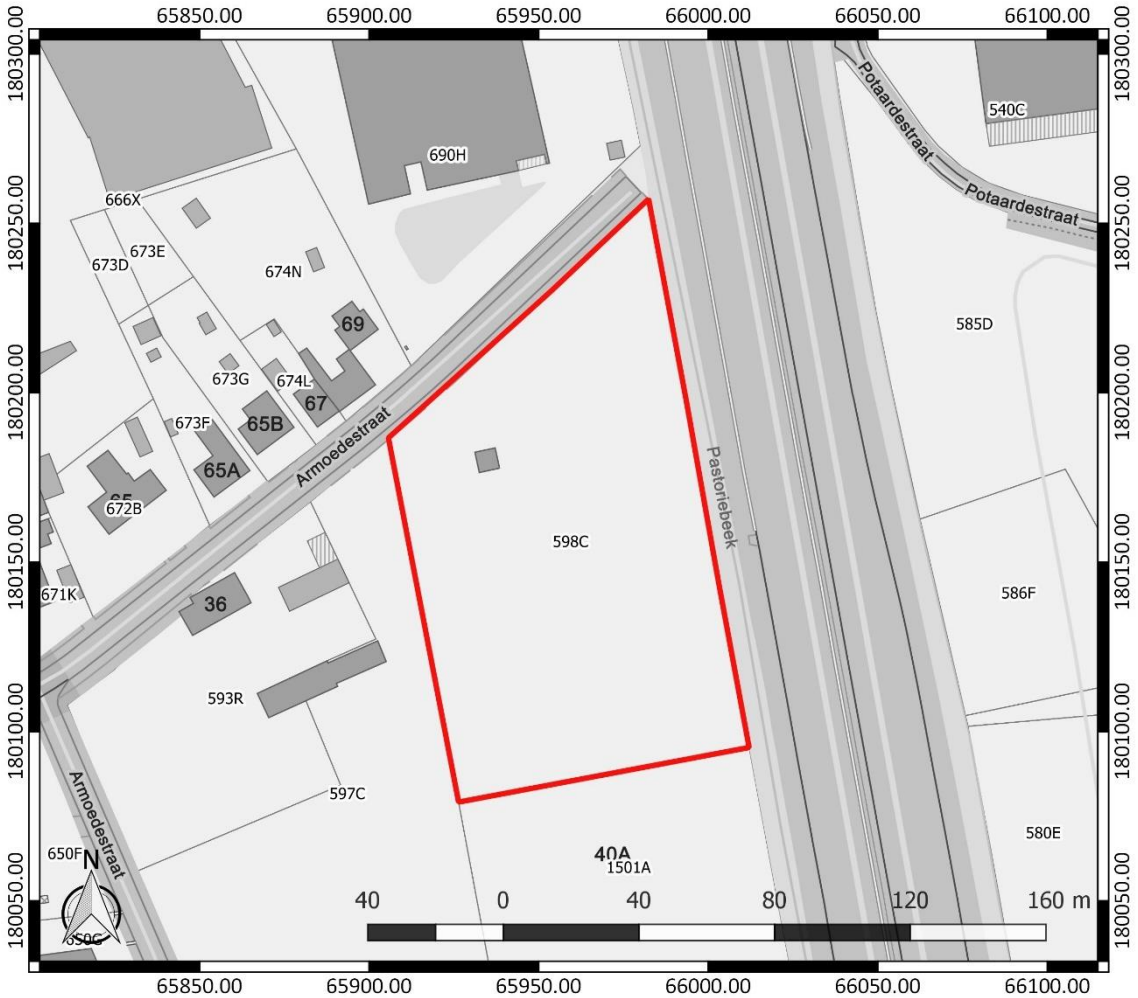

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de verstorende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn steentijd artefacten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Wat is de datering en afbakening van de concentratie(s) steentijd artefacten?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten te verbinden aan de structuur die tijdens de Eerste Wereldoorlog aanwezig was op het terrein?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, …), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:
1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat landelijke sporen- en artefactensites hier niet (goed) mee gedetecteerd kunnen worden. Verder is het zo dat de resultaten van geofysisch onderzoek altijd nog eens gecontroleerd dienen te worden in het veld. Daarom is het kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot een andere onderzoeksmethode.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein verhard is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem beter in te kunnen schatten. Het landschappelijk bodemonderzoek dient plaats te vinden voorafgaand aan het verwijderen van de verharding om te onderzoeken of de uitvoering van een

proefsleuvenonderzoek nog nuttig is en om na te gaan of het proefsleuvenonderzoek kan plaatsvinden na de opbraak van de verharding, of ervoor dient te gebeuren.

Omdat we het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites slechts laag inschatten, is bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites niet nodig.

Tot slot dient mogelijk wel nog een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 1,201 ha, zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoekszone kan verkleind worden indien dat op basis van een voorgaande stap in het onderzoek voldoende gemotiveerd kan worden op basis van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, hoofdstukken 5.2 en/of 5.3.

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

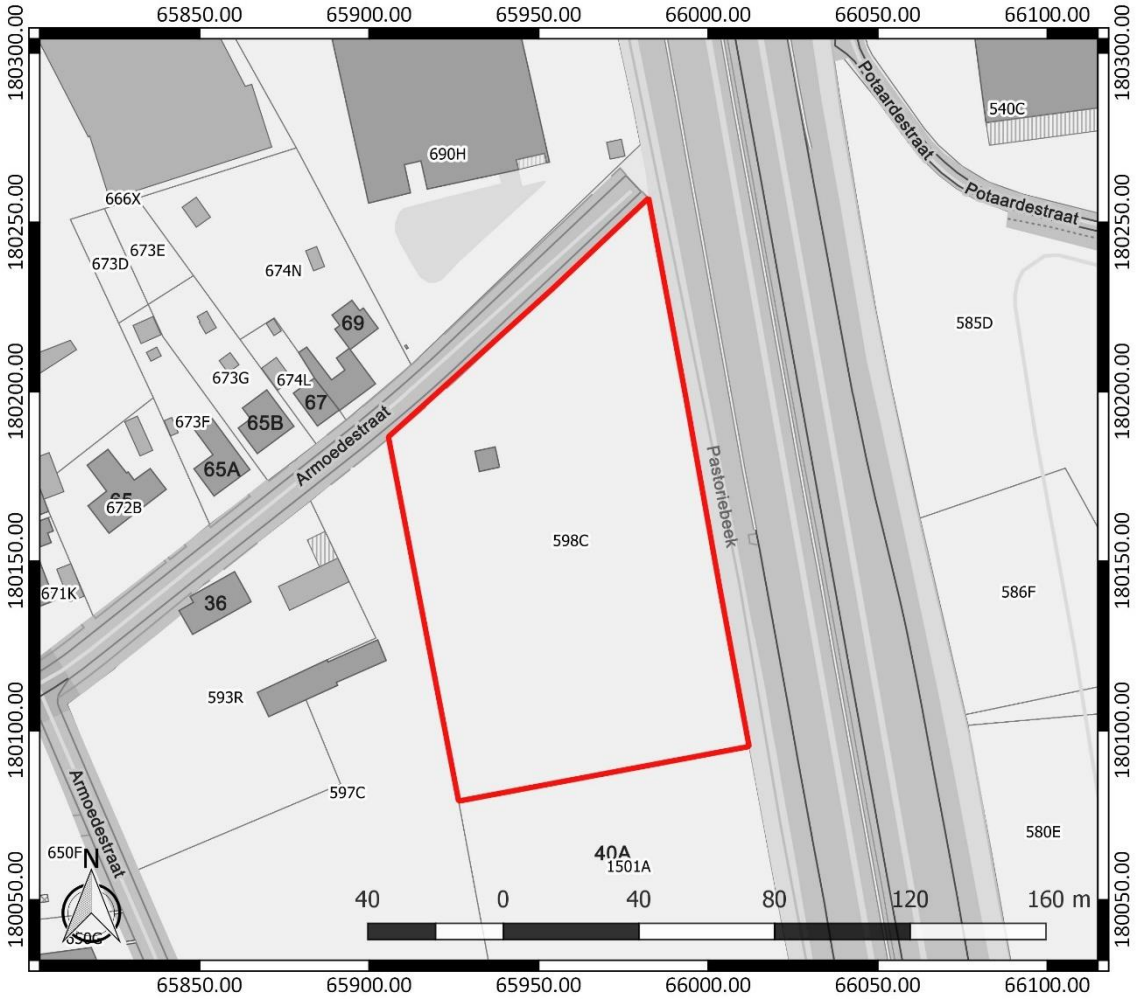

Figuur 2: Zone afgebakend voor verder vooronderzoek, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Onderzoekstechnieken

De verstoringsdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert en ligt nog niet voor alle ingrepen vast. Daarom dient het bodemarchief onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Sloop bij historische bebouwing in het verleden

Het landschappelijk bodemonderzoek dient uitgevoerd te worden voorafgaand aan de sloop van de aanwezige verharding. Uit het landschappelijk bodemonderzoek moet blijken of de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek nog nodig is. Dient een proefsleuvenonderzoek plaats te vinden, dan dient voor aanvang van het proefsleuvenonderzoek de te verwijderen verharding ter hoogte van de aan te leggen proefsleuven opgebroken te worden.

De uitbraak van verhardingen, funderingen en andere ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Omdat resten van relevante bebouwing in het verleden mogelijk geacht worden, mogen muren en funderingen die archeologisch relevant zijn niet uitgebroken worden. Dit dient aangegeven te worden door de begeleidende archeoloog.

Als echter uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat de verharding boven op de teelaarde of een duidelijke verbruiningshorizont is aangelegd, hoeft archeologische begeleiding bij de uitbraak eventueel zelfs niet. Dit wordt gemotiveerd in de op te stellen nota met het verslag van het verdere vooronderzoek.

Landschappelijk bodemonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 7.3 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. De boringen worden gezet volgens een verspringend driehoeksgrid van 40 x 50 m, waarbij 40 m de afstand is tussen de raaien en 50 m de afstand tussen de boringen op een raai.

De boringen worden gezet met een Edelmanboor van 7 cm in diameter. Dit volstaat om een beeld te krijgen van de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied en de mogelijke landschappelijke verschillen op microschaal.

Indien nodig worden bijkomende boringen gezet om beter inzicht te verkrijgen en de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

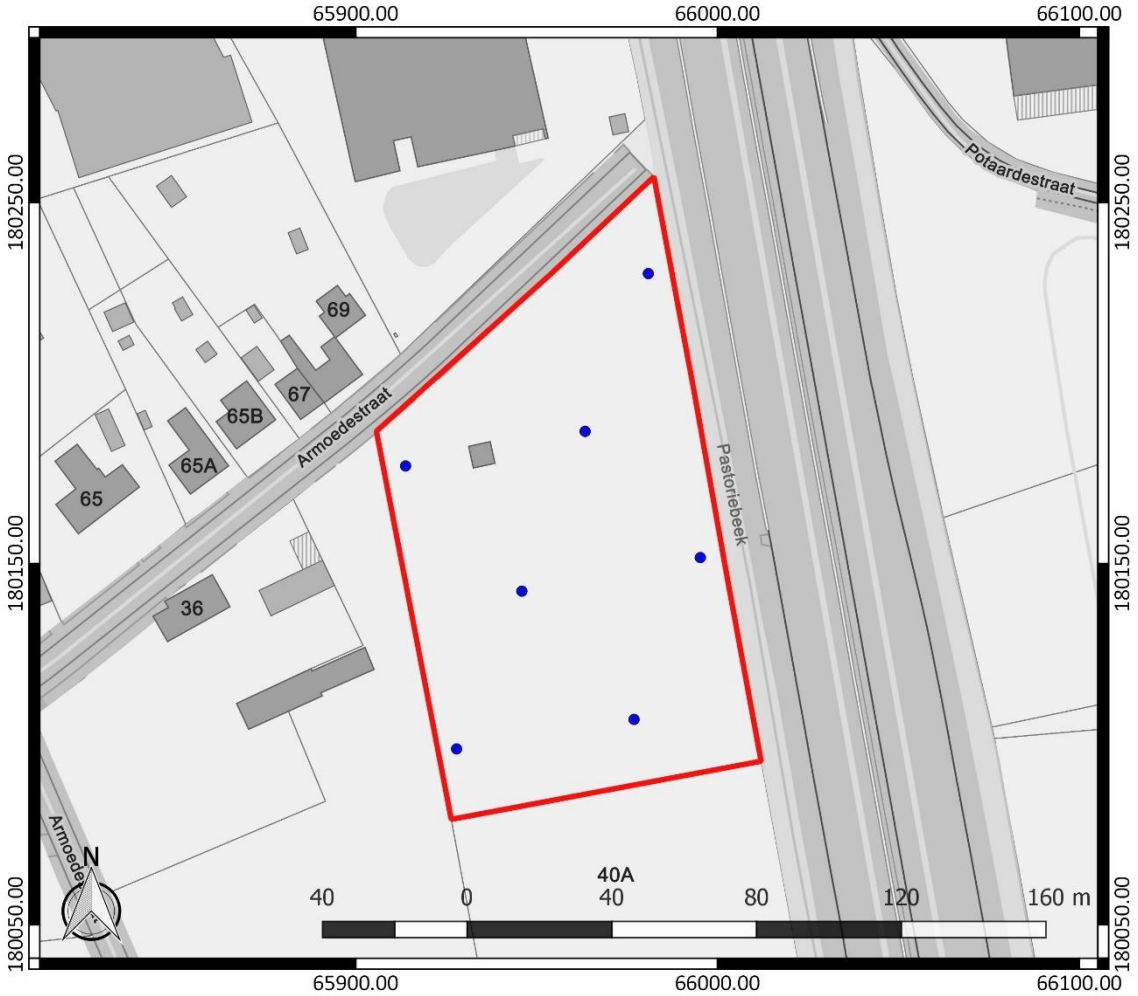

Figuur 3: Inplanting van de landschappelijke boringen (blauw), binnen het onderzoeksgebied (rood), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Proefsleuven

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.[1] De aangelegde proefsleuven dienen een breedte van 2 m te hebben.

De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10 %. Dit wordt behaald aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan, dat voorziet in 757 lopende m proefsleuven.

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal 13 x 13 m. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

[1] Haneca *et al.* 2016, 48

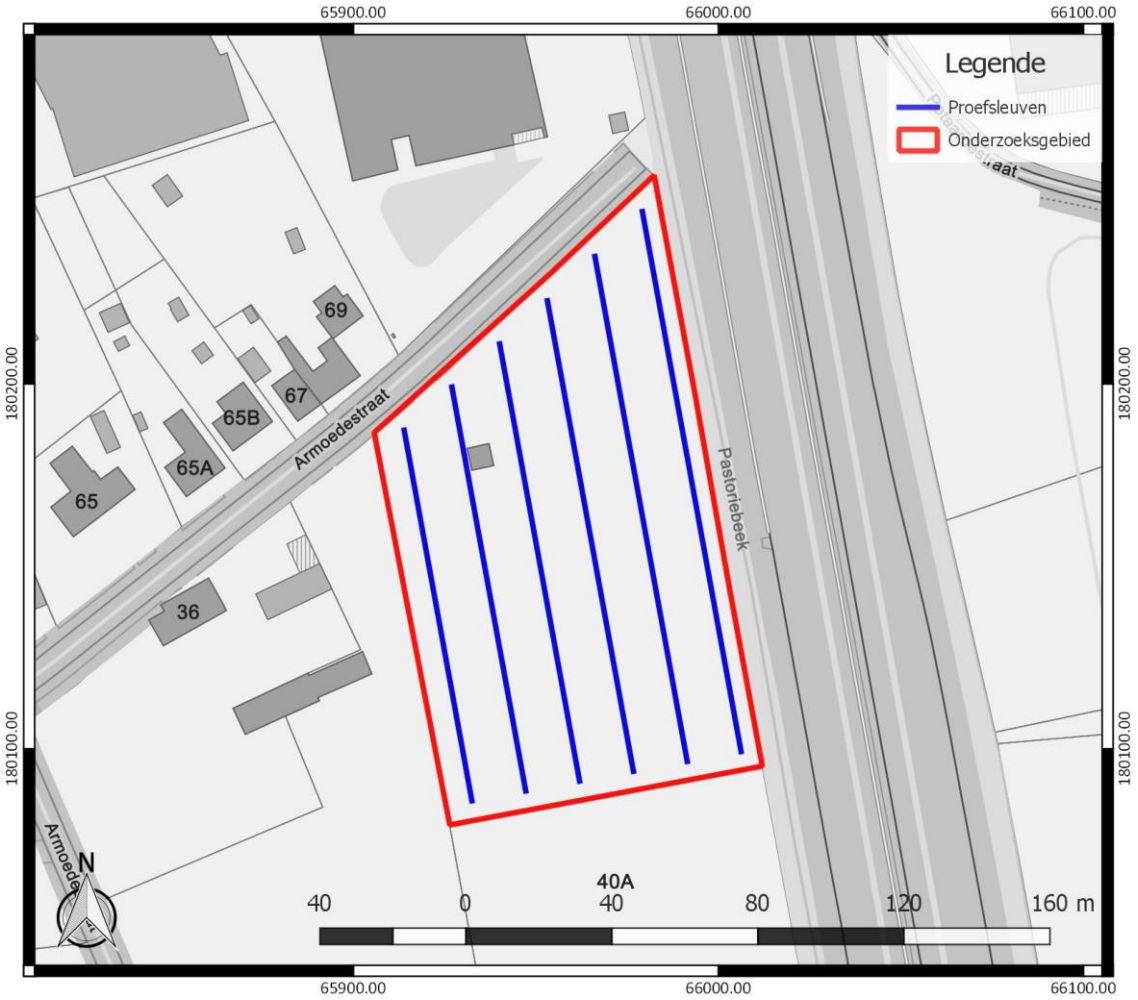

Figuur 4: Inplanting van de proefsleuven (blauw), binnen het onderzoeksgebied (rood), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

De globale topografie van de omgeving van het terrein loopt af in noordelijke richting, naar de Babilliebeek toe. Het is daarom het meest aangewezen om de proefsleuven aan te leggen met een noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

Na uitvoering van het proefsleuvenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Ervynck, 2016: Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Brussel.